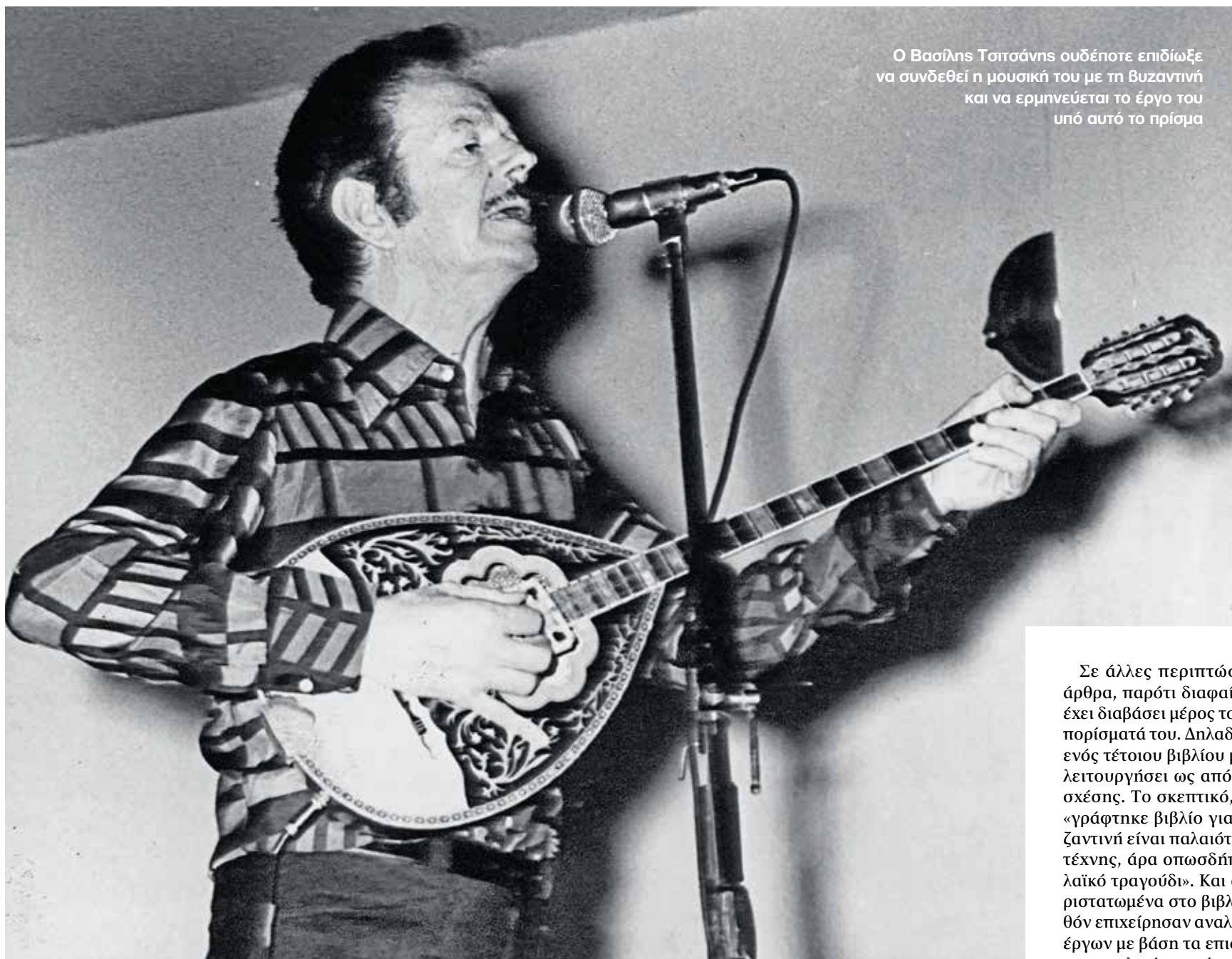

Ο Βασίλης Τσιτσάνης ουδέποτε επιδίωξε να συνδεθεί η μουσική του με τη βυζαντινή και να ερμηνεύεται το έργο του υπό αυτό το πρίσμα

info

Το βιβλίο
«Συννεφιασμένη
Κυριακή & Τη
Υπερμάχω:
Καθρέφτισμα ή
Αντικατοπτρισμός;»
κυκλοφορεί από
τις εκδόσεις
Fagottobooks

ΛΑΪΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ: ΚΑΘΡΕΦΤΙΣΜΑ Ή ΑΝΤΙΚΑΤΟΠΤΡΙΣΜΟΣ;

Κάθε χρόνο, όσο πλησιάζει η περίοδος του Πάσχα, πληθαίνουν οι ειδήσεις για νέες μουσικές παραγωγές, οι οποίες, άμεσα ή έμμεσα, επαναφέρουν στο προσκήνιο τις σχέσεις μεταξύ βυζαντινής και λαϊκής μουσικής.

Το 2017 εκδόθηκε η μουσικολογική μου μελέτη με τίτλο *Συννεφιασμένη Κυριακή & Τη Υπερμάχω: Καθρέφτισμα ή Αντικατοπτρισμός;* Στο οπισθόφυλλο αναφέρεται: «Είναι το τραγούδι του Τσιτσάνη το καθρέφτισμα των φθόγγων του εμβληματικού βυζαντινού κοντακίου, η προβολή του γενετικού κώδικα μιας μουσικής που συνεχίζει τον ελληνισμό ανά τους αιώνες; Ή μήπως πρόκειται για οφθαλμαπάτη, για έναν από εκείνους τους αντικατοπτρισμούς που ξεδιψούν μόνο το μάτι, εγκαταλείποντας τους ταξιδιώτες

της ερήμου στη στέρψη των ζωτικών πόρων που έχει ανάγκη η πορεία τους».

Σε τηλεοπτική εκπομπή, λίγο μετά την έκδοση του βιβλίου, μου ζητήθηκε να επικυρώσω το ιδεολόγημα περί καταγωγής της λαϊκής μουσικής (όχι μόνο της ελληνόφωνης) από τη λεγόμενη βυζαντινή, ακριβώς λόγω της συγγραφής του συγκεκριμένου βιβλίου. Με προβλημάτισε το γεγονός ότι μόνο ο τίτλος στάθηκε αρκετός για να θεωρηθεί πως υιοθετώ την άποψη μιας μονοκατευθυντικής σχέσης επιρροής: Στη σχετική φιλολογία, η βυζαντινή είναι ο «Δεσπότης» και μόνο αυτή μπορεί να επηρεάζει, αλλά ποτέ να επηρεάζεται. Ούτε καν η ανάγνωση του οπισθοφύλλου του βιβλίου δεν κρίθηκε αναγκαία, και ας υπονοεί αυτό μια εντελώς διαφορετική, μη στερεοτυπική προσέγγιση. Πόσω μάλλον η ανάγνωση του ίδιου του κειμένου, το οποίο, όπως αποδείχτηκε, ο συνομιλητής δεν είχε διαβάσει ποτέ.

Σε άλλες περιπτώσεις, σε δημοσιευμένα άρθρα, παρότι διαφαίνεται πως ο συντάκτης έχει διαβάσει μέρος του βιβλίου, αποσιωπά τα πορίσματά του. Δηλαδή, αναφέρει την ύπαρξη ενός τέτοιου βιβλίου με σκοπό η αναφορά να λειτουργήσει ως απόδειξη της καταγωγικής σχέσης. Το σκεπτικό, δηλαδή, είναι το εξής: «γράφτηκε βιβλίο για αυτήν τη σχέση, η βυζαντινή είναι παλαιότερη και ανώτερη μορφή τέχνης, άρα οπωσδήποτε αυτή επηρέασε το λαϊκό τραγούδι». Και ας αποδεικνύεται εμπεριστατωμένα στο βιβλίο πως όσοι στο παρελθόν επιχειρήσαν αναλυτική σύγκριση των δύο έργων με βάση τα επιστημονικά εργαλεία της μουσικολογίας, υπέπεσαν σε σφάλματα, ακόμη και στις μουσικές καταγραφές που οι ίδιοι πραγματοποίησαν για τις ανάγκες της σύγκρισης. Ή ότι η ιδέα της καταγωγής της λαϊκής μουσικής από τη βυζαντινή αποτελεί μέρος της ιδεολογίας της «Ρωμιοσύνης» και του αφηγήματος περί ιστορικής συνέχειας του έθνους, ζητήματα τα οποία εξετάζονται εδώ και δεκαετίες τόσο στην εγχώρια όσο και στη διεθνή βιβλιογραφία. Ή ότι κλασικές καταγραφές του «Τη Υπερμάχω» – πηγές από την ίδια τη βυζαντινή μουσική δηλαδή – δεν ξεκινούν με τις νότες όπως τις γνωρίζουμε και τις τραγουδάμε σήμερα, αλλά με διαφορετικό τρόπο. Το βασικό «επιχείρημα» περί αντιγραφής των τεσσάρων πρώτων νοτών – που έφτασε να εκφέρεται ακόμη και εντός του Κοινοβουλίου – καταρρίπτεται. Πρόκειται περί ανυπόστατου επιχειρήματος, διότι ακόμη και αν υφίστατο ομοιότητα νοτών, αυτή δεν θα ήταν επαρκής για να αποδειχθεί σύνδεση, πόσω μάλλον καταγωγή! κάτι τέτοιο θα φάνταζε έως και αφελές.

ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΜΕΝΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ. Αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένες από τις καλλιτεχνικές παραγωγές δεν θέτουν καν ζήτημα μουσικής συνομιλίας: περιορίζονται αποκλειστικά σε παραλληλισμούς μεταξύ στίχων τραγουδιών και εκκλησιαστικών ύμνων. Και πάντως καταθέτουν την προσωπική γνώμη των καλλιτεχνών-παραγωγών, δηλαδή τη δική τους υποκειμενική ανάγνωση και κατανόηση του φαινομένου. Το να υποστηρίζουμε τη σχέση μεταξύ λαϊκής και βυζαντινής μουσικής επειδή στον στίχο ενός τραγουδιού αναφέρεται η λέξη «Παναγιά»,

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ
ΟΡΔΟΥΛΙΔΗ

